

Чу Чу

Культурна м'яка сила: культурний обмін у рамках стратегії «Один пояс, один шлях»

УДК 327:[316.7:339.9:004](510:100)»20»
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-6.27>

Чу Чу

аспірантка кафедри міжнародних відносин і дипломатичної служби Львівського національного університету імені Івана Франка
вул. Січових стрільців, 19, Львів, Україна
ORCID: 0009-0006-6649-7197

Актуальність дослідження культурного обміну в рамках стратегії «Один пояс, один шлях» зумовлена глобальними змінами в міжнародних відносинах, що вимагають нових підходів до міжкультурної взаємодії. У сучасному світі культура стає важливим інструментом «м'якої сили», здатним сприяти зміцненню міжнародного співробітництва, розвитку взаємної довіри та забезпеченню сталого розвитку. Стратегія «Один пояс, один шлях» передбачає не лише економічну інтеграцію, але й побудову культурного діалогу між країнами-учасницями. Проте, незважаючи на досягнуті успіхи, механізми культурного співробітництва залишаються недосконалими, що зумовлює потребу їхнього наукового аналізу.

Мета дослідження полягає у виявленні ролі культурного обміну як ключового елемента стратегії «Один пояс, один шлях», аналізі його впливу на міжнародну співпрацю та розробці рекомендацій щодо підвищення ефективності міжкультурної взаємодії.

Методи дослідження передбачають системний підхід, що дає змогу аналізувати взаємозв'язок між культурою та політикою; залучено метод аналізу документів, який використовується для вивчення офіційних стратегій, програм та угод у рамках ініціативи «Один пояс, один шлях».

Результати дослідження демонструють, що культурний обмін є важливим чинником зміцнення довіри між народами та стимулювання співпраці. Зокрема, проекти у сфері освіти, туризму, мистецтва та спільного збереження культурної спадщини сприяють побудові стабільних міжкультурних зв'язків. У той же час виявлено, що ключовими проблемами залишаються нерівномірність ресурсів, недостатня адаптація до місцевих культурних контекстів та слабка координація між державними й недержавними організаціями.

У висновках підкреслено необхідність створення більш структурованих механізмів культурної співпраці, зміцнення координації між державними та приватними структурами та використання новітніх технологій для поглиблення міжкультурного діалогу. Такі заходи сприятимуть підвищенню ефективності культурних обмінів у рамках стратегії «Один пояс, один шлях» та створенню міцної основи для довготривалого міжнародного співробітництва.

Ключові слова: культурний обмін, культурна м'яка сила, стратегія «Один пояс, один шлях», культурна співпраця, проблеми та виклики.

Вступ. Культура є духовним стрижнем нації та важливим проявом національної «м'якої сили». Ініціатива «Один пояс, один шлях», запропонована Китаєм у 2013 році, є масштабним проєктом економічного, політичного та культурного співробітництва між країнами Євразії, Африки та інших регіонів світу. Окрім економічної вигоди та інфраструктурного розвитку, цей проєкт відіграє важливу роль у становленні культурного діалогу, формуванні взаємної довіри та порозуміння. Китайська культура як одна з найдавніших у світі є важливим елементом цієї ініціативи, сприяючи створенню спільноти людської долі.

Однак у процесі реалізації ініціативи «Один пояс, один шлях» виникають суттєві виклики. Вони пов'язані з різноманітністю культурних традицій країн-учасниць, відсутністю механізмів координації, нерівномірністю рівня взаємодії та низькою адаптацією до місцевих умов. Це ускладнює реалізацію потенціалу культурної співпраці, який може стати основою для довготривалого співробітництва та забезпечення стабільності в регіоні. Вивчення цих питань є необхідним для вдосконалення стратегії культурного обміну в рамках ініціативи.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є аналіз ролі культурного обміну в реалізації стратегії «Один пояс, один шлях», а також визначення шляхів підвищення ефективності міжкультурної взаємодії.

Для досягнення цієї мети визначено такі завдання:

- 1) проаналізувати особливості культурного обміну в рамках ініціативи «Один пояс, один шлях»;
- 2) виявити основні виклики та перешкоди, з якими стикаються країни-учасниці у сфері культурного співробітництва;
- 3) розробити рекомендації щодо вдосконалення механізмів культурного обміну.

Методи дослідження. У дослідженні використано міждисциплінарний підхід, який поєднує методи культурології, соціології та міжнародних відносин. Зокрема, застосовано системний аналіз для дослідження взаємозв'язків між культурною дипломатією та стратегією «Один пояс, один шлях», контент-аналіз для вивчення офіційних документів, програм і проєктів, реалізованих у межах ініціативи, а також якісний аналіз для ідентифікації культурних бар'єрів і чинників, які вплива-

ють на успішність співробітництва. Використання цих методів забезпечило всебічне дослідження проблеми, дало змогу виявити основні виклики та сформулювати практичні рекомендації для вдосконалення культурного обміну в межах стратегії «Один пояс, один шлях».

Результати. Китайська культура є важливим елементом ініціативи «Один пояс, один шлях», яка спрямована на зміцнення міжкультурного діалогу та взаєморозуміння. Основні аспекти китайської культури, які знаходять своє відображення в рамках цієї ініціативи, включають:

1. Конфуціанські цінності

Китайська культура базується на конфуціанських принципах гармонії, поваги до старших, прагнення до миру та взаємної вигоди. Ці цінності є основою для встановлення довірливих і стабільних відносин між країнами-учасниками ініціативи. Концепція «гармонія в різноманітності» сприяє прийняттю культурних відмінностей і стимулює співпрацю на основі рівноправності.

2. Історична спадщина Шовкового шляху

Ініціатива «Один пояс, один шлях» черпає натхнення з історичного Шовкового шляху, який був не лише торговим маршрутом, але й платформою для культурного обміну. Китай підкреслює значення цієї спадщини, щоб продемонструвати свою готовність продовжувати традиції мирного співіснування та взаємного збагачення культур. Ініціатива «Один пояс, один шлях» є спадкоємницею духу стародавнього Шовкового шляху та відповідає сучасним тенденціям миру, розвитку, співпраці та взаємної вигоди [5]. Вона втілює спільні ідеали та прагнення людства, пов'язує культури країн-учасниць і створює платформу для культурного обміну. У межах цієї ініціативи досягнуто значних результатів у галузі гуманітарного співробітництва, таких як обміни студентами, створення платформ для обговорень у рамках аналітичних центрів, організація туристичної співпраці та проведення культурних заходів.

3. Китайська мова та освіта

Популяризація китайської мови та освіти є важливим аспектом культурного впливу Китаю. Через мережу інститутів Конфуція та освітні програми для іноземних студентів Китай активно сприяє поширенню своїх культурних досягнень і цінностей, створюючи можливості для глибшого розуміння країни та її традицій у світі.

У сфері освіти Китай ухвалює рішення, спрямовані на розвиток освітніх ініціатив, і постійно їх удосконалює, активно підтримуючи та заохочуючи спільний розвиток освітніх систем країн-учасниць ініціативи «Один пояс, один шлях» з метою задовольнити потреби в кадрах для реалізації цієї ініціативи.

Щодо інститутів Конфуція, то за останнє десятиліття їхня кількість у країнах-учасниках ініціа-

тиви «Один пояс, один шлях» продовжує стрімко зростати, і поступово вдалося подолати нерівномірність їхнього розподілу між континентами. Станом на вересень 2018 року в 53 із 65 країн уздовж «Одного поясу, одного шляху» було створено 137 інститутів Конфуція та 130 класів Конфуція, що становило близько чверті від загальної кількості таких інститутів у світі [6].

Незважаючи на те, що пандемія COVID-19 вплинула на їхню нормальну діяльність, інститути Конфуція активно адаптувалися до нових умов, запровадивши модель «інтернет + китайська мова», створивши серію онлайн-курсів, а також розширивши пропозицію дистанційних занять і курсів китайської мови для громад [6]. Це дало змогу максимально задовольнити попит на вивчення китайської мови та ознайомлення з традиційною китайською культурою серед іноземців.

4. Традиційне мистецтво та ремесла

Китай активно просуває традиційне мистецтво, таке як каліграфія, живопис, музика і танець, а також ремесла, наприклад, виробництво шовку та фарфору. Ці елементи є невід'ємною частиною ініціативи, оскільки сприяють поширенню унікальних аспектів китайської культури серед партнерських країн. Наприклад, міжнародна виставка ремесел «Один пояс, один шлях» була проведена в кількох країнах світу, де були представлені зразки нематеріальної культурної спадщини Китаю, такі як вишиті панно, витинанки, шовкова техніка «кеси» тощо. Ці виставки не лише продемонстрували чарівність традиційних китайських ремесел, але й сприяли культурному обміну та взаємному збагаченню з країнами-учасниками ініціативи. Окрім того, Міжнародний проєкт провінції Хейлунцзян через такі заходи, як майстер-класи з гравюри на дереві, сприяв співпраці в галузі гравюри між Китаєм та Великою Британією, зміцнюючи культурну самовпевненість і взаємодію [1, с. 52].

5. Туризм як засіб культурного обміну

Туризм є ще одним важливим елементом китайської культурної дипломатії. Китай вкладає великі кошти в розвиток туристичної інфраструктури та створює програми, які сприяють ознайомленню іноземців з його багатою історією і традиціями. Це не лише сприяє економічному зростанню, але й поглиблює культурні зв'язки між народами. У сфері культури та туризму, станом на липень 2022 року, Китай підписав угоди чи меморандуми про взаєморозуміння в галузі культури та туризму з 142 країнами-учасниками ініціативи «Один пояс, один шлях». У цих країнах функціонує 31 Китайський культурний центр і 8 офісів з туризму Китаю [4].

6. Спільні культурні заходи

Організація фестивалів, виставок, концертів і конференцій за участю країн-учасниць ініціативи дає змогу встановлювати нові зв'язки між

митцями, науковцями та громадськістю, створити простір для взаємного обміну ідеями та досвідом. Станом на 2022 рік створено кілька міжнародних альянсів, зокрема Театральний альянс Шовкового шляху, Музейний альянс, Альянс фестивалів мистецтв, Бібліотечний альянс та Альянс художніх галерей. До цих альянсів приєдналися 539 учасників із 92 країн і 2 міжнародних організацій. За цей час було сформовано понад 10 брендів культурного обміну та освітньої співпраці [2].

Культурний обмін робить світ більш різноманітним і збагачує людське суспільство, сприяючи гармонії та взаєморозумінню. Для того щоб досягти справжнього культурного обміну, необхідно дотримуватися основних принципів рівноправного діалогу, взаємної поваги, відкритості, інклюзивності та взаємного навчання.

Культурний обмін сприяє взаєморозумінню між народами. Уздовж «Одного поясу, одного шляху» проживають різноманітні народи та релігійні громади, а також існують значні відмінності в політичних позиціях, інтересах і моделях поведінки. Найважливішим і найефективнішим засобом для досягнення взаєморозуміння є культурний обмін. Культура має вплив, який перевищує межі часу і простору, долаючи кордони. Використовуючи провідну, інтегруючу, творчу, уявну та емоційну силу культурного обміну, можна всебічно відобразити історичну культуру, політичну ситуацію та інтереси країн уздовж «Одного поясу, одного шляху».

Культурний обмін є основою для усунення стереотипів, подолання непорозумінь і формування взаємної поваги. У рамках «Одного поясу, одного шляху» Китай активно сприяє культурним заходам, таким як мистецькі виставки, музичні фестивалі, театральні гастролі, що допомагає країнам-учасницям краще зрозуміти китайську культуру та презентувати власну.

Культурний обмін сприяє інтеграції культурних цінностей у міжнародне співробітництво. «Один пояс, один шлях» ґрунтується на принципах спільного розвитку та гармонії, які є невід'ємною частиною китайської філософії. Концепції «взаємної вигоди» і «гармонійного співіснування» лежать в основі культурних ініціатив у рамках ініціативи «Один пояс, один шлях». Завдяки просуванню цих цінностей Китай заохочує країни-учасниці до спільного розв'язання глобальних викликів, таких як зміна клімату, збереження культурної спадщини та соціальна нерівність. Інтеграція китайських культурних цінностей сприяє зміцненню партнерства на рівні держав, організацій та громадянського суспільства.

Культурний обмін забезпечує співпрацю та взаємовигоду. Останніми роками тероризм, сепаратизм і екстремізм, відомі як «три сили», дедалі активніше діють у Євразійському регіоні. У країнах уздовж «Морського шовкового шляху XXI століття»

залишаються суперечки щодо територіальних вод, островів і морських прав. Для забезпечення успішного просування ініціативи «Один пояс, один шлях» і досягнення співпраці та взаємовигоди необхідно звернутися до культурного обміну та взаєморозуміння між народами. Під час реалізації «Одного поясу, одного шляху» важливо використовувати культуру як міст і провідник, зміцнюючи контакти між країнами, сферами діяльності, соціальними групами та релігіями. Це має стати «каталізатором» для співпраці в політичній, економічній, військовій та соціальній сферах, сприяючи спільному розвитку та взаємовигоді країн уздовж маршруту.

Культурний обмін сприяє покращенню іміджу Китаю. Ініціатива «Один пояс, один шлях» використовує історичну спадщину Великого шовкового шляху для побудови партнерських відносин із країнами уздовж маршруту, спільно створюючи співтовариство взаємної довіри, економічної інтеграції та культурної толерантності. Через знайомство з китайською культурою народи інших країн можуть встановлювати взаєморозуміння та довіру, що дає змогу Китаю збагатити людську цивілізацію «китайською мудрістю». Активне формування іміджу цивілізованої великої держави сприятиме тому, щоб «Один пояс, один шлях» став уособленням інклюзивності, взаємовигоди та спільного розвитку, підвищуючи вплив і привабливість Китаю на міжнародній арені.

Культурний обмін також сприяє економічному розвитку. Туризм, пов'язаний з культурною спадщиною, залучає мільйони туристів з країн-учасниць до ініціативи. Наприклад, Китай активно просуває свої історичні Шовкові шляхи як туристичний бренд, що допомагає розвивати інфраструктуру, створювати нові робочі місця та стимулювати економіку. Крім того, культурна співпраця сприяє зростанню креативних індустрій, таких як кінематографія, музика та література, що створює нові можливості для транснаціонального співробітництва.

Культурний обмін сприяє збереженню культурного розмаїття. У рамках ініціативи «Один пояс, один шлях» особливий акцент робиться на збереженні культурного розмаїття країн-учасниць. Китай визнає, що глобалізація не повинна призводити до уніфікації культур. Навпаки, взаємний обмін і навчання мають сприяти гармонії у різноманітності. Через підтримку реставрації культурних пам'яток, фінансування освітніх програм і сприяння міжнародним культурним форумам «Один пояс, один шлях» робить вагомий внесок у збереження унікальної культурної ідентичності кожної країни-партнера.

Висновки. У рамках стратегії «Один пояс, один шлях» культурний обмін стає ключовим елементом міжнародного співробітництва, спрямованого на зміцнення взаєморозуміння між країнами, фор-

мування спільних цінностей і побудову «мосту довіри». Культурна м'яка сила відіграє важливу роль у зміцненні міждержавних відносин і розширенні міжкультурної взаємодії.

Хоча ініціатива «Один пояс, один шлях» уже досягла помітних результатів у галузі гуманітарного обміну, її розвиток відстає порівняно з економічною та торговельною співпрацею. У сучасних умовах безпрецедентних змін у світі, в епоху історичних перетворень та еволюції світового порядку посилюються геополітичні та безпекові ризики. Західні країни, особливо США, створюють негативні наративи та використовують свою гегемонію у сфері дискурсу, щоб дискредитувати ініціативу «Один пояс, один шлях». Це створює численні проблеми та виклики, особливо для гуманітарного обміну [3].

Основні проблеми та виклики, з якими стикається сучасний культурний обмін, полягають у тому, що розвиток китайської культури зосереджений на збереженні традицій, але йому бракує інноваційності; способи культурної комунікації застарілі, деякі китайці відчують брак культурної впевненості, а також недостатню здатність до поширення своєї культури. Окрім економічних питань, громадяни Китаю часто не усвідомлюють важливості культурного обміну, не проявляють активності та не мають достатніх знань про власну культуру, що послаблює роль народної дипломатії. Крім того, відмінності між країнами та народами в релігії, мові, історії й культурних традиціях створюють труднощі для міжкультурної комунікації. Особливо в межах ініціативи «Один пояс, один шлях» країни-учасниці мають різні звичаї, культури та економічні інтереси, що призводить до різних систем цінностей та емоційних орієнтацій, зумовлюючи виникнення непорозумінь і недовіри, що обмежує ефективність співпраці.

Порівняно з такими відносно зрілими сферами співпраці, як політика, економіка чи інфраструктурне будівництво, механізми гуманітарної співпраці в рамках ініціативи «Один пояс, один шлях» досі залишаються недостатньо розвиненими як за масштабами, так і за глибиною. Існує брак чіткої логіки в механізмах обміну, а також недосконалість відповідних систем оцінювання та планів, що обмежує можливості для подальшої роботи. Методи обміну є надто стандартизованими та одноманітними, їм бракує специфіки та яскраво виражених особливостей для різних країн. Крім того, щодо виконавців, Китай залучає до керівництва та організації міжнародних гуманітарних обмінів безліч суб'єктів, серед яких урядові відомства, підприємства та громадські організації. Їхні моделі функціонування, підходи та способи управління значно відрізняються, що створює різноманіття каналів для здійснення культурного обміну. Однак у процесі реалізації ця різноманітність ще недо-

статньо координується, що обмежує ефективність спільної роботи.

Для вирішення викликів у сфері культурного обміну в рамках реалізації ініціативи «Один пояс, один шлях» необхідно прискорити розвиток інфраструктури для культурного співробітництва. Водночас слід враховувати унікальність культурних ресурсів кожної країни та створювати платформу для розвитку культурних індустрій з різними ціннісними орієнтаціями. Важливо урізноманітнити зміст і форми культурного обміну, розширити межі співпраці в таких сферах, як освіта, наука, туризм, академічний обмін та захист інтелектуальної власності. Необхідно вдосконалювати способи культурної взаємодії, розробляти та впроваджувати інноваційні культурні продукти.

Крім того, слід посилити координацію між урядами різних рівнів, а також між урядовими й неурядовими організаціями, забезпечити підтримку ресурсами, включаючи організацію, підготовку кадрів та фінансування. Особливу увагу варто приділяти навчанню у галузі мовної підготовки та міжкультурної комунікації для постійного підвищення стійкості та ефективності культурного обміну в межах ініціативи. Також необхідно активно залучати неурядові організації, які відіграють важливу роль у просуванні культури та сприянні культурному обміну.

Таким чином, культурний обмін у рамках стратегії «Один пояс, один шлях» має стати інструментом не лише економічної співпраці, а й культурного зближення. Поглиблення взаємодії між народами сприятиме створенню платформи для довготривалого й гармонійного розвитку, а також забезпеченню стійкого позитивного іміджу ініціативи на міжнародній арені.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ван Шуо, Лі Ін'їн. Логічна відправна точка і шлях реалізації гуманістичних обмінів в рамках стратегії «Один пояс, один шлях». Журнал Тяньцзіньського адміністративного інституту. 2017. № 3. С. 49–55.
2. 郭永真(Го Юнжен). 以人文交流推动“一带一路”发展(Сприяння розвитку «Одного поясу, одного шляху» через гуманістичні обміни). 学习时报(Навчальні часи). 17.09.2023. URL : <https://baijiahao.baidu.com/s?id=1777250431932588083&wfr=spider&for=pc>
3. Досягнення, виклики та перспективи гуманітарних обмінів на ініціативі «Один пояс, один шлях». Враження Шовкового шляху. 19.07.2024. URL : <https://www.zcqtz.com/news/1825509.html>
4. Побудова якісного «Одного поясу, одного шляху» та сприяння побудові нової моделі глобального розвитку. Академічний канал. 27.11.2024. URL : https://www.gmw.cn/xueshu/2024-11/27/content_37703576.htm
5. Чень Юаньфен. Перетин історії та реальності – про розуміння «Одного поясу, одного шляху». Журнал Інституту освіти Нінбо. 06.2017. № 3.

6. 周明阳(Чжоу Мін'ян).“一带一路”沿线已有53国建立137所孔子学院. (Вздовж «Одного поясу, одного шляху» було створено 137 Інститутів Конфуція в 53 країнах світу). 经济日报 (Економічний журнал). 11.09.2018. URL : <https://www.yidaiyilu.gov.cn/p/65816.html>

REFERENCES:

1. Van Shuo, Li Inin. (2017). Lohichna vidpravna tochka i shliakh realizatsii humanistychnykh obminiv v ramkakh stratehii “Odyn poias, ody shliakh”. [Logical starting point and way of realization of humanitarian exchanges within the framework of the “One Belt, One Road” strategy]. Zhurnal Tianszinskoho administratyvnoho instytutu [Journal of the Tianjin Administrative Institute]. No. 3, pp. 49–55.

2. Ho Yunzhen. (17.09.2023). Spriannia rozvytku “Odnogo poiasu, odnogo shliakhu” cherez humanistychni obminy. [Promoting the development of “One Belt, One Road” through humanitarian exchanges]. Navchalni chasy. URL : <https://baijiahao.baidu.com/s?id=1777250431932588083&wfr=spider&for=pc>

3. Dosiahnennia, vyklyky ta perspektyvy humanitarnykh obminiv na initsiatyvi “Odyn poias, ody shliakh”.

[Achievements, Challenges and Prospects for Humanitarian Exchanges in the Belt and Road Initiative]. (19.07.2024). Vrazhennia Shovkovoho shliakhu. URL : <https://www.zcqtz.com/news/1825509.html>

4. Pobudova yakisnoho «Odnogo poiasu, odnogo shliakhu» ta spriannia pobudovi novoi modeli hlobalnoho rozvytku. [Building a high-quality “One Belt, One Road” and promoting a new model of global development]. (27.11.2024). Akademichnyi kanal. URL : https://www.gmw.cn/xueshu/2024-11/27/content_37703576.htm

5. Chen Yuanfen. (06.2017). Peretyn istorii ta realnosti – pro rozuminnia “Odnogo poiasu, odnogo shliakhu”. [The intersection of history and reality is about understanding “One Belt, One Road”]. Zhurnal Instytutu osvity Ninbo [Journal of the Ningbo Institute of Education]. No. 3.

6. Chzhou Minian. (11.09.2018). Vzдовж «Odnogo poiasu, odnogo shliakhu» bulo stvoreno 137 Instytutiv Konfutsiia v 53 krainakh svitu. [Along the “One Belt, One Road” 137 Confucius Institutes have been established in 53 countries]. Ekonomichnyi zhurnal [Economic Journal]. URL : <https://www.yidaiyilu.gov.cn/p/65816.html>

Cultural soft power: cultural exchange in the framework of the within the framework of the “One Belt, One Road” strategy

Chu Chu

Postgraduate Student at the Department of International Relations and Diplomatic Service

Ivan Franko National University of Lviv
Sichovykh Striltsiv str., 19, Lviv, Ukraine
ORCID: 0009-0006-6649-7197

The relevance of the study of cultural exchange within the framework of the One Belt, One Road strategy is due to global changes in international relations that require new approaches to intercultural interaction. In today's world, culture is becoming an important tool of soft power that can help strengthen international cooperation, develop mutual trust, and ensure sustainable development. The One Belt, One Road strategy envisages not only economic integration, but also the building of a cultural dialogue between the participating countries. However, despite the successes achieved, the mechanisms of cultural cooperation remain imperfect, which necessitates their scientific analysis.

The purpose of the study is to identify the role of cultural exchange as a key element of the One Belt, One Road strategy, analyze its impact on international cooperation, and develop recommendations for improving the effectiveness of intercultural interaction.

The research methods include a systematic approach that allows to analyze the relationship between culture and politics; the method of document analysis used to study official strategies, programs and agreements within the framework of the Belt and Road Initiative.

The results of the study demonstrate that cultural exchange is a crucial factor in strengthening trust between peoples and fostering cooperation. Specifically, projects in the fields of education, tourism, arts, and joint preservation of cultural heritage contribute to building stable intercultural connections. At the same time, it was revealed that key challenges remain, including unequal distribution of resources, insufficient adaptation to local cultural contexts, and weak coordination between governmental and non-governmental organizations.

The conclusions emphasize the necessity of establishing more structured mechanisms for cultural cooperation, strengthening coordination between public and private entities, and leveraging modern technologies to deepen intercultural dialogue. These measures will contribute to enhancing the effectiveness of cultural exchanges within the framework of the «Belt and Road Initiative» and creating a solid foundation for long-term international collaboration.

Key words: cultural exchange, cultural soft power, Belt and Road Initiative, cultural cooperation, challenges and issues.